

Na občinski skupščini je bil dan čisto resen predlog, naj se z delom sredstev, ki pripadajo kulturni skupnosti, reši problem socialnih podpor. Če bo morda do prihodnjega leta izšel kak zakon in namenil kaj več sredstev v ta namen, bomo v Idriji gotovo razpravljali, kako bi se s temi sredstvi dalo rešiti probleme v kmetijstvu! Ob takih razpravah se nehote spomnim na ranjkega Frana Milčinskega, ki je nekaj časa živel v Idriji in jo vzel za model mesta - Muhobor! Danes bi šele našel snovi...!

jolka milič

NENAPISANA RECENZIJA

Pred dobro uro sem se usedla za mizo, da napišem recenzijo o TRAPEZU, o pesniški zbirki Branka Hofmana, ki jo je pred kakšnim tednom izdala koprsko založba Lipa, opremil in ilustriral pa znani slovenski slikar Vladimir Lakovič.

Pesmi sem kajpak zelo pazljivo prebiral sinoči in predvčerajšnjim. Ne le prebiral, pač pa za zabavo tudi prevajala. V italijanščino. Ko prevajaš, prideš piscu mnogo laže pod kožo, izgrizeš mu tako rekoč debelo zaščitno skorjo in se vanj vsaj trikrat bolj uživiš. Besedne in miselne lepote imaš naenkrat polno glavo. Mnogo globlje dojameš in doživiš, večstransko in večsmiselno. Na ogleda pa se ti tudi ponudi... druga stran meseca. Šibkosti in ahilove pete, ki jih prej, pri zuborečem, beri tekočem, a nujno tudi nekoliko površnem branju, nisi opazil, naenkrat ti skočijo v oči. Tvoj dvogovor s pesnikom se sesede s posvečenega nivoja... intime - da se poigram z besediščem slovenskega kritika, misleca in esejista Tarasa Kermaunerja - v dekonstruirano raven... private. Poočitaš mu namreč - Hofmanu seveda - (Tarasu se ne bi upal oporekati niti bog, kaj še uboga para Jolka) - no, očitaš mu - v očitek kaneš obvezni ščepec poklicne suhoparnosti in dve kavni žlički kritiške tj. strokovne vsevednosti - da bi se lahko izognil, ko bi se bil zatekel k...eksistencialijama tehtnega premisleka in rigoroznosti - kakšne drobne, po vseh znakih sodeč, modne in preglednost alias (raz)berljivost pesmi - tega na videz avtonomnega mikrokozmosa, v resnici pa umetnega satelita makro in megastruktur - moteče ohlapnosti. Pa koseskijsko koncipiranih sklopov, zvez in besed, visečih, (da ne rečem lebdečih) samo v tistem sektorju slovenskega zraka, ki je impregniran z najbolj naprednim, kar pionirskim, to se pravi ledinoreznim prozno-pesniškim ozonom. (V svetovnem, ne pa občinskem ali ... "mestjanskem" merilu!)

Primer, vzet iz Ljubezni na strani 60:
 "V posebni luči, daljši od dramljenja,
 sem stopil iz sebe..."

Kaj pomeni "luč, daljša od dramljenja"? Med nami rečeno: popolnoma nič, a ne povejte naprej. Linčali me bi. Me proglasili za kraškega ali medobčinskega bedaka. No, ... pomeni ... vse, kar si človeško nenasitno srce želi, kar mu pač pade, ali mu zlikovci zmečejo v zevajočo bučo, včasih do stupidnosti in topoumnosti sprejemljivo. V človeški naravi je namreč, da radi nasledimo in vse sproti verjamemo. Da obiramo žive kapeljne in neolupljene rege, neomajno prepričani - in radostni - da se bašemo z lososom, postrvmi in majonezo. Gre potemtakem za ponarejeni verz poklicnega ponarejevalca besed (glej na strani 29 istoimensko pesem) ali za pesniški kiks oz. odstop? Za ... trtico (piščal, nart, lopatico) sneto iz "skeleta"

anófelesnih vokalov in konzontanov

ali le za "pesek za oči" in "žerjavico za rane"?

Tudi tretji primer ni nič boljši ("Sklep", str. 65):

"Zdrsel sem čez sidrišče svojega uma".

Zakaj pa ne čez parkirišče? Neumno vprašanje: ker je pač pesnikov um oceansko globok.

Naj mi avtor TRAPEZA ne zameri cinične strelice, a na Slovenskem se je že vse preveč razdivjala lakota po... škefedrastih primerah, metaforah in parafrazah. In pa potreba po šumečih, gromovitih, kar šklefetajocih besedah, da bi človek mogel ostati miren. Hladnih živcev in mrzle krvi. Da ne bi v ... cerkvi svetega Orfeja Lirskega - sredi največjega in ko jadro razpetega obrednega patosa - ne bušil, bogoskrunsko, v smeh. Andrej Medved je tega svetega hrama menda patriarh. Zlata, neposnemljiva fanfara. Recimo kar enkrat, nepozaben fanfaron. Obenem tu vrši tudi funkcije opolnomočenega zastopnika Dickensovega Urada za zapletanje preprostih zadev.

Ponazorimo trditev z zgledi.

Prvi zgled: V stikališču zamehurjenih sledi ždi krdelo hrtov.

(Smo že tam: stikališče – sidrišče. Pesniške afinitete pač. Goethejeva Šarlota v Edvardovem naročju in Otilija v Kapitanovem!)

Drugi zgled: Rebrasti izvir členovite ptičje črede klije v iztaknjene odtise grčastih kačjih jezikov. (No comment!)

Tretji, tudi brez komentarja, naj si ga vsakdo ustvari sam: Obrasle žile zakrnelega gožjega legla so nabrekle v tilnik otrdelega ribjega mehurja. (Glej lanskoletno, oktobrsko, 94. številko Problemov.)

Ko take reči berem, me ima, da obesim samo sebe, to je eksistenciali-jo Jolko kot posameznika in osebo, na klin in se zaprem v kolektiv, skupnost, anonimnost – samostan. Ali pa jo mahnem peš, "Zastala jegulja" – v spremstvu Medveda seveda (istotam) – "vtisnjena v izbičani rob ploske, zdrizaste naplavine"... skozi ... "jermenje zarasle močvirske gladine", v Koper, starosti v brk, za striptizeto. Če že moram življenje zafurati, naj ga kot človek iz mesa in krvi, ne pa kot črka ali pomišljaj na razpadajočem rotopapirju ali olesenelem pergamentu.

No, pustimo Medveda njegovim "krutim" (baje), pa raz-umnim, stoplastnim in sprenevedastim igricam življenja in smrti. Poslovimo se od njega kot se možu spodobi: z navihanko.

Trilili, tralala,
naj se Medved sam igra
z goži in hrti. Naj le čveka.
Jokaj, jokaj, Derrida!

No, no, mir! Povrnimo se k Hofmanu. K nenapisani recenziji. Človek bi utegnil misliti, da samo klepetam in opravljam, pa bi se krepko urezal, ker ni res. Medtem sem se pošteno spotila. Proplazila sem se, bolj ali manj nepoškodovana (le s sapo na parah ob blagoslovljeni vejici in z jezikom po pasje pod mizo) skozi geometrično vegetacijo iz plastike in termola Kermaunerjevih variations fanatiques, pardon, lapsus, fantastiques na... večno temo. Tarasove fanatične variacije - o, ti spak! Že spet spodrkijaj! Kermaunerjeve fantastične variacije na večno temo je moč najti na koncu Hofmanove zbirke. Namenjene so bralcu. Da mu pristudijo ali popolnoma zagrenijo branje. Da mu ga do skrajnih možnosti poplitvijo in zbanalizirajo. Kermauner je pravi mag, pravi čarodej za banalizacijo. Banaliziranje je njegov glavni poklic. Pa hobby tudi in postranski zaslužek. Njemu uspe, ko da bi mignil, v trenu, spremeniti najlepši praznik, recimo Velikonoč, v najbolj siv dan, v najbolj brezizrazno vsakdanjost. Iz vsake nedelje ume iztisniti slabo plačan ali nepračan delavnik. Njegov bog pa je meter. Churchilla si ne moremo predstavljati brez cigare. Chamberlaina, brez marele. No. Tarasa ni moč "misliti" ali "domisliti" brez metra. Njegovo geslo "Brez metra nikamor! Ne k babi, ne v službo, ne v oštarijo", je vredno Diora. Vsakega zares uglednega krojača pač, ki si naslov "modni kreator" (ne pa krpač ali žnidar) krvavo zasluži z navadnimi in prisadnimi žulji svojih možganov.

Šiva pa samo uniforme. Mahnjen je nanje. Neozdravljivo zatrapan. Kot ženske. (Kakšna škoda!) In kroji jih noč in dan, neumorno. Več ali manj istih mer in vse po enem ustaljenem in uležanem kopitu. (Na! Kaj pa ima kopito zdaj opraviti s Tarasom? Saj ni čevljar. Je pa tako sposoben, razgledan in nadarjen, da bi zmoget tudi ta poklic, prav gotovo.) No, šiva vse po enem kroju. Ne menjava, muhasto mod - vsaj kar zadeva poezijo - kakor krojači v Rimu, Londonu in Parizu. Ne bega, nekonsekventno, že

itak zbeganih ljudi z midi, mini in maksí invencijami. Vedno eno in isto, eno in isto, dan na dan. Od svojih načel ne odstopi niti za milimeter. Če je serijalni kos konfekcije imenovan uniforma komu protesen, mu nemudoma predpiše shujševalno dieto. Če pa cunje na njem plešejo cancan, ga pošlje z zveščkom z boni v bližnjo slaščičarno ali mestno zajtrkovalnico po dodatni obrok. "Ta" slabotne napita, "ta" mičkene nategne in razvleče na natezalnici (včasih jih kar podloži!), "ta" velike in "ta" debele pa obreže in oteše. Glavno je, da metoda... - njegova sveta ordninga - ne trpi in da se ji obravnavani osebki popolnoma ... priležejo in podredijo. Skratka: da je volk Taras sit in metoda-zeljната glava cela. Kako je s kozo (pesniki), pa ni nikomur nič mar. Koza naj bo vesela, da je za en dan sploh postala "atraktivna opica" (str. 17), predmet zanimanja, strela jasna, v središču pozornosti!

In smo še vedno pri nenapisani recenziji. Duša zlata, potem ko si Kermaunerja prebrala do pizzichiranega finala in epiloga, kaj ti še preostane? Vrtiček za hišo po jadrni upokojitvi. Kaj še povedati? pripisati? dodati? Saj je Hofmanu - s pedanterijo uslužbenca na statistiki - preštel domala vse kite, vse mišice, vse kosti. Stehtal ga je v lekarni na precizijski tehtnici. Premeril ga je podolg in počez in s sondo dritto v goltanec in še niže po želodčno kislino. Določil mu je lokacijo. Nahaja se na pesniški širini X in na miselni dolžini Z, s frekvenco...

Naš Homo sapiens - prosto po Hofmanu (glej stran 61)... je našemu liričku "zamrežil oči z elipsami in galaksijami, z astronomskimi številkami mu je prebodel bobnič, sto svetlobnih let mu je zaril v možgansko skorjo... in zdaj stisnjen med kamne (Kermaunerjevega) kozmosa ne izcedi iz sebe več niti kaplje začudenja in se ne zgrozi več niti nad trenutkom svojega življenja, niti nad svojo ničnostjo". Izpraznjen je. Votel ko preperel panj. Plehek. Obrabljen. Oropan svoje... nesmrtnosti. Zbanaliziran.

Ne, ne ljubi se mi še kaj žugniti. Ubogi fant. Nesrečna mati. Prizanesimo mu vsaj mi. Ne naprtimo mu novih grehov-nalepk. Saj je njegova klinična kartica vsa popisana. Prebolel je kratko in malo vse otroške in vse pubertetniške bolezni. Začelo se je nekako takole: Takoj po vodenih kozah je zbolel na optimističnem etatizmu oz. na etatistično reduciranem humanizmu, ki je znan po navadi tudi kot socialistični realizem. Po "prebitju" etatizma, ga je intimizem napadel oz. njegova lažja in za organizem manj škodljiva različica z imenom privata (gre vse-kakor za derivat privatizma). Sledila so naslednja obolenja (po vrstnem redu):

- naturizem (lažja oblika)
- erotizem (z regresijami in blokadami)
- impulzivni vitalizem (s pesimističnim pridihom oz. zasenčenjem)
- aktivizem (ne socialnega pač pa individualnega tipa)
- sindrom imoralizma, kombiniran s telesnim ekspanzionizmom in pa seksualizem.

Zrela leta mu tudi niso prizanesla. Oslabel škant pač. Recidive. Tu pa tam je doživel zastoje in blokade. Rasel ni. Ni zmožel "preboja" iz nižjih plasti v višje sfere. Prešibka krila je imel, preslaboten motor, da bi se vzdignil iz kužnih območij v svetovja skoraj zdravih celic, ki jih endemije ne mrtvičijo.

In še dandanes ni vseh križev in nadlog rešen, pa čeprav se je že dokaj dobro imuniziral zoper subjektivizem in voluntarizem, s katerima se je rahlo okužil v prvi zbirki. Popolnoma imun pa je pred zgodovinskim spiritualizmom in moralizmom. Na žalost, seveda, le malo gluhi in neobčutljivi do nihilizma oz. eksplicitnega antihumanizma, do neantizma, reizma in avantgardizma, čeprav ne povsem. Morda, kdove... s časom bo na to uho čul!

Trenutno ga zdeluje radikalizirani neohumanizem, oz. njegova koncentrirana, pravzaprav kondenzirana varianta tradicionalizem.

Skratka, njegova poezija (z njim vred najbrž) boleha na O-ERu. Ni niti poezija sintetizirajočega humanizma (ki je obenem skrajno desno krilo slovenskega pesništva, nekakšen severni, zamrznjeni in zacementirani tečaj), niti poezija levega krila in južnega pola (z odjugami samorazdejanja humanizma). Hofman se cmari in balansira nekje vmes. Ziblje se zdaj sem, zdaj tja. Tu pa tam nevarno zaniha, vse kaže, da... Nič, spet ulovi ravnotežje. In spet sem tja, sem tja. Artist pač (str. 14), ki je ptice pregnal in onemel kamne. (Jezike jim je populil). Revoltiranemu Minattiju pa s klovnsko kretnjo pokazal vrata in kljuko. Toda... svojo, malce perfidno in malce ironično... matematično lestev, je prislonil k zvezdam (nezaslišana napaka! Kar usodna slepost!) Prej ko slej bo strmoglavil čez rob in udaril ob zid. Kompromisu se bo moral odreči. Vpisati se bo moral (po Tarasovi prognozi vsaj) v Gasilsko društvo neostaroslovencev (zakrknjenih adeptov sintetizirajočega humanizma) ali pa v Klub (izgovarjaj po angleško: kl**ab**) "odkrknjenih" neomladoslavencev. Konec iluzij. Zbogom, Ilirija prebujena. Zedinjena Slovenija, adijo!

Veličastna poplava besed, a recenzije ni in ni.

Naj pa ostane nenapisana. Prava reč.

Hofmanovo pesniško zbirko TRAPEZ bi pa vseeno svojim bralcem priporočila. Ljubiteljem lirike in njenim... kletim sovražnikom. Bere se z lahkoto, ko dobro prozo. Hofman ni preprost, a se izraža preprosto, berljivo. Estetsko čist je, izbrušen. Ne sestavlja rebusov in šarad. To, kar ga muči ali boli, pove skrajno ekonomično. Ne razmetava z zakladom besed. Ne vleče na dolgo ... kot danes jaz.

Nikomur ne bo treba romati v Kume k italijanski Sibili ali k slovenski Šembilji po navodila za uspešno in korektno branje ter razlago. Niti v Ljubljano nam ne bo treba h Kermaunerju po goloba in sveto mazilo. Razumeli bomo vse sami, po svoje, in sproti, kar mimogrede, neposredno. In to je ravno glavna odlika knjige. Prepustili se bomo opoju besede.

Ker nas, pravzaprav, ne zanima samo, kaj pesniki povejo, pač pa tudi kako.

Kdaj se bo naš kritik in mislec in esejist začel spraševati tudi po vprašalnem prislovu KAKO?

Pitaj boga...

GLOSA GLOSE

V *Komunistu* (19. 2. 1971) je bila objavljena sledeča glosa:

NESMISEL. Včasih se dogajajo nesmisli. Prizadevamo si odkriti napake in pomanjkljivosti, to pa delamo tako slabo, da bi bilo bolje, če jih ne bi. Odkrijemo, da so osebni dohodki presegli sleherno mejo, pa naredimo seznane, ki jih potem natisnemo v posebne knjige. Le-te pošljemo na vse strani, toda ne morda organizirano, ampak na pol ilegalno. S tem kajpada ne dosežemo ničesar, razen slabe volje in kritizerstva. Če hočemo imeti družbeno akcijo, potem morajo seznanimi in knjige priti na pravo mesto. Zato menimo, da je bolje, če takih analiz niti ni. Tak primer je "zelena knjiga" službe družbenega knjigovodstva, ki kroži po Ljubljani in samo izziva javnost, nič več.

Glosatorju se ne zdi prav, da nekateri samoiniciativno delajo analizo in seznane o pretirano visokih osebnih dohodkih ter jih pošiljajo na vse strani, namesto da bi jih poslali na pravo mesto. Tako - trdi glosator - ne more priti do ustrezne družbene akcije. Če seznane njihovi sestavljavci pošiljajo na vse strani, je res čudno, da te knjige ne pridejo tudi na pravo mesto. Potem bi glosator, ki jih je očitno dobil v roke, storil najbolj pametno, če jih bi nesel tja! Še bolj čudno je, da ljudje na pravem mestu vse do danes še niso nič slišali o osebnih dohodkih, ki presegajo sleherno mejo, saj bi sicer menda sami naročili, naj se izdelajo o tem odgovarjajoče analize! ? - Sam problem (previsoki osebni dohodki) glosatorja očitno ne vznemirja, moti ga le to, da se z njim seznanja večje število ljudi, ki so potem slabe volje. Glosatorjeva osnovna misel je torej ta: da ljudje ne bodo slabe volje, o tako delikatnih stvareh, kot so pretirano visoki osebni dohodki, ne smejo biti informirani!!

S takimi in podobnimi glosami uredništvo Komuniste že dalj časa skuša vplivati na javno mnenje. Ob tem se vsiljuje vprašanje: ali Komunist morda ni več glasilo ZK - ali se je kurz ZK tako spremenil! ? ?

P. S. : Glosa v Komunistu ni podpisana. Ker torej ne vem, s kom polemiziram, se najbrž tudi jaz nisem dolžen podpisati!